

ETT ÅR AV INRE FÖRÄNDRINGAR

Av fil. dr ARVID FREDBORG

Under många år i följd skrev professor Torvald Höjer i årets första nummer av Sv. T. en utrikespolitisk krönika, där händelserna under det gångna året kommenterades. Det är en stor glädje för tidsskriften att kunna återupptaga denna tradition. I denna artikel ger fil. dr Arvid Fredborg en översikt över utrikes-händelserna 1964, insatta i sitt sammanhang.

Det har under det gångna året icke saknats inslag av stark yttre dramatik i den världspolitiska utvecklingen. Chrusjtjovs fall och den kinesiska atombomben äro exempel härpå. Men viktigare ha varit de inre förändringar av politisk, social och ekonomisk natur, som inträtt både i internationella organisationer, allianssystem och enskilda stater.

Föreanta Nationerna har ytterligare ökat i medlemsantal och förordat i betydelse. Dess debatter visa, att världsorganisationen mer och mer kommit att bli ett forum för anti-koloniala ressentiment.

Motsättningen mellan öst och väst har blivit betydligt mildare. Det kalla kriget i hittillsvarande form har avblåsts, låt vara att de flesta motsättningar kvarstå och den politiska krigsföringen blott tager andra uttryck. En konsekvens av det ändrade läget har blivit en uppluckring av sammanhållningen i väster.

Försvagningen av NATO har dess bättre haft sin motsvarighet på den andra sidan. Rysslands anspråk på ledningen inom den kommunistiska världen avvisas skarpare än någonsin av det röda Kina och stöter på allt större motstånd också hos satelliterna i Europa och partierna i Asien, Afrika och Amerika. "Polariseringen" av det kommunistiska blocket är ett faktum.

En bidragande orsak till svårigheten för Sovjetunionen att behålla ledningen är den inre utvecklingen i det egna landet, kännetecknad av en accelererad degenerationsprocess inom kommunismen och ett allt starkare tryck underifrån med ökande krav på en förbättrad levnadsstandard.

I stället för den tidigare helt dominerande öst-västliga motsättningen skönjes nu en intressekonflikt av ett helt annat slag, en kon-

flikt som mindre står mellan öst och väst än, som det sagts, mellan nord och syd. Friktionen mellan de högindustrialiserade nationerna *inklusive Sovjetunionen och vissa av satelliterna*, och de så kallade utvecklingsländerna, blir allt starkare.

Slutligen äro intressanta och viktiga förändringar inom den romersk-katolska kyrkan att notera, som framgått av det vatikanska konsiliets hittillsvarande förlopp.

Till problemen av allmän betydelse kommer en rad speciella frågor i de enskilda länderna. Inom den anglosachsiska världen ha två viktiga avgöranden fallit — det brittiska parlamentsvalet den 15 oktober och det amerikanska presidentvalet den 3 november. På det västra halvklotet har regimförändringen i Brasilien redan visat sig vara av största betydelse. I Afrika stiger den nationalistiska febern allt mer. Regeringarna i Alger och Kairo gå under inbördes rivalitet i spetsen för de revolutionära rörelserna. Kongo fortsätter på det slutande planet. I skarp kontrast till händelserna där och i en rad andra svarta stater står utvecklingen i Sydafrika, vars ställning successivt stärkes. I Asien blir den aggressiva, kinesiska expansionsdriften ett ständigt större problem. Kinas prestige står på samma gång högre än någonsin, sedan det inträtt i atommakternas led. Indien söker mödosamt anpassa sig efter en tid utan Nehru. Längre i söder har

den nakna indonesiska imperialismen blivit för mycket till och med för de mest förstående bland "Bandung-makterna". Sukarnos beslut att lämna FN har blott vunnit applåder i Peking.

FN:s svaghet

Det skulle icke vara någon svårighet att öka uppräknningen av politiska problem, som på ett eller annat sätt haft betydelse för den allmänna utvecklingen år 1964, läget i Tyskland, statskuppen i Sudan, valet av Frei till chilensk president etc. Låt oss emellertid i stället gå litet närmare in på de frågor, som redan kort berörts.

Tendenserna inom Förenta Nationerna äro speciellt betänkliga. Ingen som kunnat följa världsorganisationens arbete, har kunnat undgå att observera dess svagheter. Men de ha under 1964 blivit än mer utpräglade. FN:s auktoritet har minskat. Dess debatter visa i tilltagande utsträckning, att det numera är ett forum för anti-vita, anti-europeiska och Amerika-fientliga tidigare kolonier, vilkas representanter ofta sakna vilja och förmåga till sakligt och konstruktivt arbete. Deras uppträdande präglas av *frustration*, för att använda ett svåröversättligt engelskt ord, inför den egna förmågan att lösa de problem, som syntes så enkla och naturliga, när man ännu styrdes av andra. Många unga staters FN-representanter se världsutvecklingen i det förvridna perspektivet av

en kolonialism, som med ett stort undantag, Sovjetunionen, är praktiskt taget död och en neo-kolonialism, som till stor del existerar blott i deras egen inbillning. De ha stor benägenhet att skylla egna misslyckanden på de tidigare kolonialmakterna. Det finnes naturligtvis undantag — i Afrika folk som Senghor, Houphouët-Boigny och Tsirana. Men de äro undantag.

De nya staternas demagogiska utsvävningar få ett extra gehör genom det dåliga samvete, som råder hos många i väster, samt av den idealisering av folk med annat pigment i huden, som ofta påträffas hos naivare européer. För världsorganisationens vara eller icke vara blir det emellertid av fundamental betydelse, att européer och amerikaner i tid ändra hållning, innan den egna folkopinionen kräver radikalare förändringar än vad som kan anses ligga i allas vårt intresse.

Att Västerens allianssystem upplucks är i och för sig icke onaturligt, eftersom det yttre trycket minskat. Få känna i dag den ryska faran lika intensivt som ännu för några år sedan. Europas ekonomiska frammarsch har stegrat dess självmedvetande. Ingen finner det längre naturligt att automatiskt låta Förenta staterna få det avgörande ordet inom Väst-alliansen. I stället ifrågasättes dess politiska visdom och ledning mer och mer.

En makt har i högsta grad främjat denna europeiska självhävdel-

se, framför allt genom att aktualisera det ömtåliga atomproblemet — Frankrike. Bakom general de Gaulles hållning, som tidvis antagit karaktären av en öppen utmaning mot USA, ligger väl både personliga känslor och en överdriven uppfattning om Frankrikes betydelse. Men det vore naturligtvis felaktigt att i den franska politiken primärt se utslag av sårad stolthet — från tiden 1940—44, då britterna enligt de Gaulles mening negligerade honom och amerikanerna direkt motarbetade honom — och folie des grandeurs. I sin strävan efter ett europeiskt Europa och sin ständiga fruktan för ett nytt rysk-amerikanskt Yalta gör sig generalen till tolk för miljoner européer även utanför sitt land. Hans farhågor för att de amerikanska företagsgiganterna i kraft av sina jättelika resurser skola få ett dominerande inflytande delas av många i andra europeiska länder. Att vår världsdel vill hävda sig mot USA är naturligt och borde också av amerikanerna uppfattas så. Betydligt mera betänkligt är, att nationalistiskt egoistiska tendenser dykt upp igen, som man hoppades voro definitivt försvunna.

Den tysk-franska vänskap, som bildar grundvalen för EEC, har i påfallande grad avkylts under det gångna året. Måhända var detta oundvikligt, eftersom de Gaulles uppfattning om relationerna mellan Paris och Bonn mer eller mindre synes vara att tyskarna

skola lyda order och betala räkningarna. Men det är intet tvivel om att klumpighet på tysk sida bidragit till temperatursänkningen, liksom naturligtvis det förhållandet, att efter Adenauers avgång ingen i Bonn kunnat tala med en sådan auktoritet som den gamle kanslern. Denne är en av de få, som de Gaulle anser vara eller i varje fall varit par nobis.

Beslutet den 15 december 1964 att reglera spannmålspriserna inom EEC är främst en seger för Frankrike. Tyskland betalar. Men det skedda är på samma gång en triumf för alla, som vilja konsolidera EEC, som väl nu passerat "the point of no return". Vad vi än må säga, vi som stå utanför de Sex' organisation, böra vi erkänna, att detta ur europeisk synvinkel är viktigt. Den gemensamma marknaden är icke någon idealisk lösning eller ens en lösning av fundamentala europeiska problem. Men den är ett instrument, som kan begagnas till att förverkliga tanken på den större enhet, som måste komma till stånd.

Kommunistblockets sprängning har bekräftats, sedan det visat sig att avsättningen av Chrusjtjov icke medfört mer än en tillfällig mildring av de yttre uttrycken för de djupgående motsättningarna mellan Peking och Moskva.

Den rysk-kinesiska konflikten är en av de grundläggande faktorerna i dagens internationella situation. Men av föga mindre betydelse är

den inre utvecklingen i Ryssland. Det har redan sagts, att kommunismen degenererats. Debatten inom partiet har blivit torftigare och torftigare. Dogmerna ha i stor utsträckning blivit tomma besvärjelseformer. Det stora målet är rätt och slätt att stanna vid makten.

Det är ingen självklarhet. Det kommunistiska partiets maktmonopol stöter mer och mer samman med den moderna teknikens effektivitetskrav. Partitroheten avgår icke längre automatiskt med segern.

Det är intet tvivel om att den tunga partiapparaten för många ryssar och andra i Sovjetunionen framstår som en hämsko på all utveckling. En och annan går möjligen så långt, att han eller hon över huvud taget undrar, vad den gloriösa revolutionen år 1917 haft för positiva följder. Det är sant, att partiet under 47 års maktutövning förvandlat Ryssland till en av jordens mäktigaste industristater, låt vara att man i Sovjetunionen i varje fall tidigare måttlöst överdrev de vunna resultaten. Man behöver blott erinra om att den bekante ryske nationalekonomen S. G. Strumilin år 1959 erkände, att siffrorna på papperet för 1956 voro 3,3 gånger högre än i verkligheten. Inom parentes sagt var detta säkert icke enbart utslag av en överdriven propaganda utan också en följd av brister i statistiken. Man vet, att det ofta förekom, att samma vara statistiskt bokfördes flera gånger

under produktionsprocessen.

Ingen kan dock förneka, att Sovjetunionen i dag är en av de ledande industrimakterna. Men icke ens de nuvarande makthavarnas systematiska nedsvärning av sina föregångare kan förhindra, att man ställer sig frågan, om icke också en fortsatt tsarregim skulle ha åstadkommit en industriell utveckling av mer eller mindre samma omfattning och säkerligen till ett vida lägre pris, mänskligt, ekonomiskt och politiskt. Även en utpräglad svag tsarregim torde i varje fall på jordbrukets område knappast kunnat undgå bättre resultat än kommunistregimen. År 1913 var Ryssland stor spannmålsexportör. Ett blomstrande jordbruk bör rimligtvis ha skapat en sund grundval för en fortsatt industrialisering.

De ryska kommunisterna ha åstadkommit en sak. De ha visat sig kapabla att under ett halvt sekel upprätthålla en järnhård partidiktatur. Det är en prestation av enastående mått. Men framtiden är höljd i dunkel. Antingen reviderar man kommunismen i hävdvunnen bemärkelse eller också riskerar man, att ledarna i Kreml komma i olöslig motsättning till den nya tidens krav.

Fortsatt "revisionism"

Vissa steg på revisionens väg ha tagits. I Moskva har man upptäckt kapitalets och räntans betydelse, ja, man kom redan för flera år sedan fram till att de statliga före-

tagen borde löna sig. I föl började man taga en helt annan hänsyn än tidigare till *konsumenternas* synpunkter. Allt detta skedde, medan Nikita Sergejevitj Chrusjtjov ännu satt vid makten eller i varje fall var primus inter pares i Kreml. Hans fall hade likväl av allt att döma inte att göra med detta. Hans efterträdare ha fortsatt på den revisionistiska vägen. De till och med medgåvo en ökning av böndernas enskilda jordstycken — en särskilt känslig punkt. Men kunna de ge efter tillräckligt för det ryska folkets tilltagande krav på högre levnadsstandard och bättre bostäder utan att över hela linjen stilla sovjetfolkens egendomshunger? Gör man det i sin tur måste man räkna med att kineserna få ammunition. De följa med argusögon alla tendenser i Ryssland till koncessioner för marknadsekonomiska krav, för att icke tala om enskild företagsamhet. Utvecklingen sörjer för att de renläriga kineserna redan nu få värdefullt propagandamaterial för sina angrepp mot de ryska "renegaterna".

Sovjetledningens problem bli allt allvarligare. Den tvingas redan att godtaga mycket, som är ett anatema för de renläriga. Men det skulle vara ett ödesdigert misstag att tro, att detta automatiskt innebär en utjämning av skiljaktigheterna mellan Västern och Ryssland. Även om det så småningom skulle komma därhän göra vi klokt i att utgå ifrån att det gång efter annan

uppstår situationer, där ryssar och kineser tycka lika och framför allt där de tycka lika illa om oss andra. Den ryska ledningen har funnit lämpligt att överge vissa av de kalla krigets mera primitiva metoder. Men dess grundinställning förblir oförändrad. De nya herrarna i Kreml vilja, som den störtade Chrusjtjov, begrava oss, och torde icke lämna något oförsökt för att nå sitt mål.

Klyftan mellan rika och fattiga nationer, eller rättare sagt mellan industrialiserade och icke-industrialiserade, vidgas dessvärre i stället för tvärtom. Resultatet har blivit en allt skarpare konflikt, som kom till öppet uttryck under förhandlingarna om världshandeln i Genève våren och försommaren 1964.

De besittande anklagades där för egoism och kallsinnighet inför de underutvecklades problem. Det är klart, att man i Amerika och Europa alltför sent tagit itu med dem. Fortfarande råder på många ställen en oförlåtlig okunnighet om dessa frågor. Men när deltagande utvecklingsländer i Genève ställde krav på högre levnadsstandard genom bidrag i olika former från "de rika" måste konstateras, att de som krävde själva till stor del fördärvat sin sak genom orgier i primitiv nationalism i förening med en klar underskattning av den betydelse, som arbetsdisciplin, utbildning, sund finanspolitik och ekonomisk realism ha i sammanhanget. Hur många av dem ha icke hän-

gett sig åt en okritisk dyrkan av masugnarna som "status symbols" i stället för att angripa folkökningens problem, sätta sina jordbruk på fötter och införa ett minimum av rättssäkerhet, av vad man brukar kalla "the rule of law"?

Detta är till icke ringa grad industri- och ländernas eget fel. Alltför litet har gjorts för att klarlägga för folken i kolonier eller självständiga men underutvecklade länder, vilken betydelse *enskilt initiativ* har för att åstadkomma ekonomisk blomstring. I stället har europeisk socialism predikats och gjort ett stort intryck på vederbörande. Det är mycket begärt, att representanter för nya stater skola förstå, att förutsättningarna äro helt annorlunda, och att förklaringen till att den europeiska socialismen överlevat trots sin otidsenlighet är *att den i stort sett icke tillämpats i Europa*.

Den katolska kyrkan har sedan många århundraden i det stora hela varit en konservativ makt i samhällslivet. Den har i tid gjort kompromisser med nya tider och nya makthavare. Men den har representerat värden, som varit konservativa, och dess försiktighet och försök att betrakta tingen sub specie aeternitatis ha gjort dess representanter till naturliga bundsförvanter för konservativa samhällsmakter. Detta har i sin tur befriat de protestantiska kyrkorna från tvånget att taga ställning till en del svåra problem. Man har kunnat

hänvisa till den romerska kyrkans negativa ställning till den ena eller andra frågan och själva kunnat framstå som klädsamt progressiva.

Det är för mycket sagt, att detta läge redan ändrats. Men ingen som aldrig så flyktigt följt de förhandlingar, som hittills ägt rum i Rom under det vatikanska konsiliet, har kunnat undgå att lägga märke till vilken bred katolsk opinion, som sökt på en gång genomdriva grundläggande reformer inom liturgins och organisationens område och komma ifrån vad man betraktat som kyrkans stigma som konservativ samhällsfaktor. Skulle denna utveckling accentueras och vad man populärt kallar vänsterkatholicismen vinna överhanden inom den romerska kyrkan stå vi i sanning inför en omvälvande förändring i världspolitiken.

Det brittiska valet, för att gå över till de olika ländernas problem, kastade under hela fjolåret sin skugga över internationell politik. General de Gaulles veto mot Storbritanniens inträde i EEC år 1963, Macmillans tilltagande trötthet, Profumo-skandalen och den allmänna föreställningen i England, att intet parti borde tillåtas att sitta så länge vid makten som tories gjort, skapade en situation, där en Labour-valseger syntes sannolik. Det konservativa ledarskiftet hösten 1963 snarast förstärkte oppositionspartiets chanser. Men mycken misstro rådde också emot arbetarpartiets doktrinära inställ-

ning. Sir Alec Douglas-Home visade sig därtill kunna konsolidera sitt parti och långsamt vinna terräng. När det stora slaget stod den 15 oktober 1964 hade Labour blott turen i enskilda valkretsar samt tidpunkten för pesonväxlingen i Kreml och den kinesiska atomexplosionen att tacka för den knappaste av alla majoriteter i modern tid — 317 mandat av 630. Det fick till och med ett något mindre samlat röstetal än 1959. De konservativa hade emellertid förlorat 1,75 milj. röster och liberalerna vunnit 1,45 miljoner.

Regeringen Wilson hade dock vid sitt tillträde en väsentligt starkare ställning än vad dessa siffror ange. Dels kunde den påräkna stöd av liberalernas 9 underhusledamöter i en hel rad frågor, dels svarar det mot brittisk mentalitet att ge de nya männen en chans. Den allmänna opinionen uppfattade valutgången som ett votum mot de konservativa och var beredd att medge arbetarpartiets regering en marginal för misstag. Långt in i City hyste man god vilja gentemot de nya männen och ansåg det nyttigt med annan luft i Whitehall.

Att premiärministern mötte en besvärlig valutasituation gjorde därtill snarast hans position fastare. Han kunde med en viss rätt skylla impopulära åtgärder på motståndarna, vilka, som det hette från det nya regeringspartiets sida, av valpolitiska hänsyn underlåtit att handla.

Wilsons problem

Vad som sedermera hänt har emellertid kommit arbetarpartiet att förlora "the benefit of the doubt" i utlandet. Ty visst var det brittiska valutaläget besvärligt och krävde energiska åtgärder. Men Wilson ignorerade alltför länge den omständigheten, att pundet icke blott är en nationell valuta utan ett internationellt betalningsmedel. Det nya kabinettets första initiativ — de ödesdigra femton procenten, höstbudgeten med kungörande av framtida skattehöjningar, ökningen av sociala förmåner etc. — ingav utländska iakttagare det bestämda intrycket, att de nya männen helt felbedömde Storbritanniens problem. Reaktionen blev som bekant en akut försvagning av pundet. I denna situation måste Labour-regeringen tillgripa en diskontohöjning till 7 %. Men vad som skulle ha hjälpt, om det gjorts av en konservativ regering eller varit effektivt, om det av Wilson gjorts tidigare, visade sig nu verkningslöst. Utlandet saknade förtroende till den nya regeringen. På samma gång hade ingen ansvarig något intresse av en punddevalvering. När guvernören för Bank of England, lord Cromer, den dramatiska tisdagen i november vädjade till sina kolleger om hjälp, blev svaret enastående. Krediten ger Storbritannien respit. Resten kommer an på det själv.

Under de veckor som gått sedan mitten av oktober har Labour gjort

en rad bittra lärdomar. Dess ledare äro nu väl medvetna om vad det är som är fel i landet, vad som gör Storbritannien till "Europas sjuke man", för att citera Economist, den låga produktiviteten. Wilson torde också numera inse, att den i första hand förorsakas av oeffterrättlig förhållanden på arbetsmarknaden, tépauser och allsköns ovanor, fientlighet mot rationaliseringar o. s. v., i andra hand tillvaron av för många företag med dålig ledning, för litet framåtanda och konkurrenskraft.

Ekonomiministern George Brown har tagit det första steget till en ändring av dessa förhållanden genom den förklaring, som under regeringens medling underskrevs av arbetar- och arbetsgivarerepresentanter i december. Om den verkligen leder till att en vettig relation mellan löneökningar och produktivitetshöjningar skapas är allt gott och väl. Men den var en "declaration of intent". Verkligheten efter jul såg helt annorlunda ut. Från alla håll rapporterades, att personalen tog sig extra fridagar. I Londons hamn, ett av de största hindren för en verklig ekonomisk blomstring, vägrades övertid. Att med den mentaliteten åstadkomma högre produktivitet är naturligtvis omöjligt. Labour befinner sig i ett svårt dilemma. Det måste göra slut på ovanorna hos de egna — eller misslyckas.

De omedelbara problemen te sig minst sagt brännande. Om pundet skall räddas gäller det att åter-

ställa utlandets förtroende, som allvarligt skakades genom händelserna efter den 15 oktober. Det är allt annat än lätt. Labour har, såsom redan påpekats, icke "the benefit of the doubt" i utlandet. Men Wilson kunde trösta sig med att åtminstone till en början — i januari 1965 visade väljarna en negativ reaktion — det var lätt att tillskriva vad som skett de konservativas underlåtenhetssynder, icke regeringen Wilssons fumlighet och doktrinarism under de första veckorna. Vidare finnes en benägenhet att skylla allt på utlandet och den är icke inskränkt till arbetarpartiet. Det finns mycken nationalism och främlingsfientlighet i Storbritannien. Om Wilson ville göra ett val på programmet att lära bankirerna i Zürich att veta hut vore han säker på en stor majoritet. Men eftersom premiärministern är beroende av samarbetet med utlandet, om han vill undvika att Labour går till historien som "the party of devaluation", är detta en frestelse, som väl måste övervinnas.

Det amerikanska presidentvalet

Det andra stora avgörandet inom den anglosachsiska världen blev lika klart som det brittiska varit knappt. Det var på ett tidigt stadium tydligt, att den sittande presidenten, Lyndon Johnson, skulle bli återvald. Vad som var oklart var vilken majoritet, som skulle

stödja honom. Sedan den extrema konservatismens representant, senator Barry Goldwater, uppställts som motkandidat, stego Johnsons utsikter till en stor majoritet.

De flesta iakttagare äro ense om att Barry Goldwater är en sympatisk och hederlig man, som djupt känner betydelsen av de fundamentala moraliska frågorna i vår tid. Men hans uppträdande före valet visade, att han var den sämsta tänkbara "campaigner". Det berodde framför allt på en oförmåga att uttrycka sig klart, en benägenhet att trassla in sig och ett dåligt utvecklat sinne för politisk taktik.

Genom dessa brister i Goldwaters utrustning blev republikanernas kampanj till stor del ett slag i luften. Man fick en känsla av att deras kandidat hela tiden var sysselsatt med att förklara, vad han egentligen menat i San Francisco utan att lyckas. Johnson förde striden på de fält, som valdes av honom. På sin sida hade han nästan hela pressen, radion och televisionen, vilket naturligtvis gjorde mycket till. Resultatet var under alla omständigheter ett verkligt jordskred.

Det var ett votum mot Goldwater mer än för Johnson. Men var det, som många tro, ett votum mot den amerikanska konservatismen? Det är mera tvivelaktigt.

Ingen, som under senare år besökt USA, har kunnat undgå att lägga märke till den växande reaktionen mot statens, byråkratins

ständigt ökade makt. Det är ingen hemlighet, att denna utövas med allt större hänsynslöshet. Firmor med försvarskontrakt eller andra offentliga uppdrag våga i regel icke andas en stavelse, som kunde missgöra de styrande. Anti-trustlagen ger dessa möjlighet att ingripa mot misshagliga företag, skattebestämmelserna likaså. Detta har starkt bidragit till den renässans för amerikansk konservatism, som kunnat inregistreras under de senaste åren.

Naturligtvis har detta uppmuntrat dem, som reellt äro reaktionära och längta efter att återställa en tid, som icke längre finns. Men det vore orealistiskt att tro — som många göra, som stå under intrycket av motståndarnas propaganda — att den amerikanska konservatism, som särskilt kunnat iakttagas inom universiteten, är reaktionär. Den är en fullt modern åskådning, som torde göra sig gällande i en framtid på ett helt annat sätt än hittills. Det framgick icke minst av den uppmärksamhet som Ronald Reagans radio- och televisionsanförande rönt. I honom har man en representant för denna nya amerikanska konservatism med verklig slagkraft.

Presidentens valseger i förening med läget inom det republikanska partiet ger administrationen en rörelsefrihet, som ingen regim haft sedan Roosevelts tid. Men ingen torde vara mera på det klara med att detta snabbt kan ändras än den

realistiske politikern Johnson. Han är medveten om att hans förmögenhetsförvärv och omgivning erbjuda angreppspunkter för dem, som veta att begagna sig av dem, att en inflationär ekonomisk utveckling kommer att påverka opinionen negativt och att slutligen utrikespolitiska frågor av typ Indokina lätt kunna åstadkomma kraftiga stormar.

Det återstår att tillägga, att ingen naturligtvis vet, om Johnsons hälsa står bi i fyra års tid. Skulle Förenta staternas president plötsligt komma att heta Hubert Humphrey har ett helt nytt läge uppstått.

I Sydamerika var den viktigaste händelsen i fjol, att den brasilianske presidenten Joao Goulart störtades genom en militärkupp den 1 april. Läget i landet hade en längre tid varit oroande. Fidelister och kommunister av ryska och kinesiska schatteringar syntes få ett allt starkare inflytande och Brasilien föreföll att befinna sig i en revolutionär situation enligt klassiskt marxistiskt mönster.

Den nya regeringen under general Castelo Branco har sedan dess gjort mycket för att förändra det politiska klimatet i landet. Men ännu har man icke kunnat göra mycket åt dess kräftskada. Sedan årtionden plågas Brasilien av en galloperande inflation. Jättelika summor från utlandet, framför allt från USA, ha pumpats in i landet. Men trots detta har det visat sig

omöjligt att få bukt med inflationen, eftersom detta skulle kräva en rad smärtsamma och impopulära beslut.

Presidenter och regeringar ha utlovat dem men aldrig kunnat hålla sina löften. Sedan Joao Goulart störtades från presidentposten ha militärerna försökt sin lycka som inflationsbekämpare. Början kan icke sägas ha varit särskilt uppmuntrande, låt vara att det ännu är för tidigt att döma. Under de första tio månaderna av 1964 släpptes nya sedlar ut till ett belopp av 335 biljoner cruzeiros, jämfört med 230 biljoner under samma tidsperiod år 1963. Levnadskostnaderna ökade ännu mer år 1964. Trots detta äro i varje fall amerikanska iakttagare optimistiska och mena, att militärerna komma att minska utspädningen av penningvärdet under 1965. De basera detta på att de nu ledande ha insett, hur problemet måste angripas — statsfinanserna. Det förefaller också, som om de vore villiga att taga vissa risker för att få Brasilien på fötter.

De revolutionära tvillingbröderna Algeriet och Egypten voro alldeles speciellt aktiva under 1964. Deras viktigaste mål var att påverka de svarta staterna söder om Sahara i anti-västliga riktning samt att störta Tshombe i Kongo. De ha båda vissa resultat att uppvisa, ehuru negrerna icke helt äro entusiastiska inför tonerna från Alger och Kairo. De ha icke glömt den tid, då

araber jagade svarta slavar över halva den afrikanska kontinenten.

Både Algeriet och Egypten ha tilltagande inre svårigheter. I Kaireregeringens fall förstärkas de av att interventionen i Yemen kostar blod och pengar i obehaglig utsträckning. Förhandlingarna mellan republikaner och royalister i Yemen blevo i fjol resultatlösa. Den republikanske ledaren Sallal är och anses vara en ren egyptisk marionett, som blott stödjer sig på Nassers bajonetter.

Kongo fortsätter att vara en verklig varhård. Tshombe lyckades under år 1964 vinna betydande militära framgångar med hjälp av några hundra vita legoknektar. Men hans ställning är vacklande och mot slutet av året blevo tecknen allt starkare, att från Congo-Brazzaville, Sudan och Burundi ett koncentriskt angrepp mot Kongo förberedes med algeriska "frivilliga" som spjutspets. Under tiden upplöses all lag och ordning mer och mer, sedan förvaltningen reellt upphört att fungera. Kongo har icke många kompetenta administratörer och bättre har det ej blivit av att de blodtörstiga "simbas" med förkärlek ha massakrerat svarta statstjänstemän.

Sydafrika erbjuder en egendomlig kontrast till denna utveckling. Det yttre trycket har mer och mer sammansvetsat den vita befolkningen. Händelserna utanför, icke minst i Kongo, har av regeringen i Pretoria kunnat begagnas som illustra-

tion till vad som skulle vänta Sydafrika, om den svarta majoriteten finge makten. Den omständigheten, att portugiserna visat sig kunna behärska läget i Moçambique och Angola har också bidragit till att stärka den sydafrikanska regeringens ställning. Dess främsta trumfkort är likväl den gynnsamma ekonomiska utvecklingen, som ger landet en stark attraktionskraft. Det har för närvarande 800.000 svarta arbetare utifrån. Detta är ett talande argument. Sedan sydafrikanerna lagrat olja och gummi ha de också blivit mera osårbara. I fråga om bojkottaktionerna konstaterade "Jeune Afrique" den 27 april 1964:

"Le boycott à l'échelle internationale donne rarement des résultats mais rarement aussi a-t-on vu un boycott donner moins de résultats que celui appliqué à l'Afrique du Sud par la Russie et 17 autres Etats africains et asiatiques."

Kinas skugga breder ut sig över hela Asien. Sedan det blivit atommakt har kammen svällt på makthavarna i Peking. Ingen kan längre ha några illusioner om vad de syfta till. Mittens Rike skall återupprättas. Inga medel skys därvidlag. Tibetanska kvinnor tvångsgiftas med militärer och civila, som tillhöra Han-folket. Tibetanerna skola till varje pris assimileras. De självständiga staterna i Himalaya äro utsatta för ett ökat tryck. I Nordvietnam gör sig det kinesiska inflytandet alltmer märkbart.

Över hela linjen söker Peking

mer och mer uppträda som främste talesman för "the have-nots" mot de vita och rika nationerna.

Det försäkrar officiellt, att det önskar normala förbindelser med Sovjetunionen. I realiteten uppträdde Kina under hela fjolåret som det röda Rysslands rival, som aldrig tröttnade att anklaga sovjetledningen för feg revisionism. Chrusjtjovs fall medförde därvidlag ingen principiell ändring.

Indien genomlevde under 1964 en särskilt svår tid. Dess store man dog den 27 maj och efterföljaren Lal Bahadur Shastri, förfogar icke på något sätt över Nehrus auktoritet, ehuru denna mer än någonsin vore behövlig. Splittringstendenserna i landet och den fortgående försvagningen av kongresspartiet motverkas dock i en viss utsträckning av att hotet från norr kännes allt starkare, sedan Kina blivit atommakt. Indien har ännu icke kunnat besluta sig för hur detta hot skall mötas.

Läget kompliceras av den svåra livsmedelsbristen, som vållat hungersnöd i de stora städerna. Blott 6 miljoner ton amerikanskt vete utan reell betalning har förhindrat en katastrof. Krisen har likväl fört en god sak med sig. De indiska planhushållarna, vilkas ensidiga disposition av egna och främmande medel till industrialisering av landet under de gångna åren ha en dryg del av ansvaret för dagens situation. De ha äntligen upptäckt, vad andra sett i årtal. Indien bor-

de koncentrera huvuddelen av sina resurser och de summor, som det kan låna i utlandet, på att få *jordbruket* på fötter.

Indonesien fortsatte i fjol under Sukarno på neo-imperialismens väg. Den store ledaren lyckades visserligen icke krossa Malaysia före 1 januari, som han lovat. Men det verbala kriget föres med en intensitet från Djakarta, som bådar illa för det nya året.

Utomstående ha ofta svårt att förstå, varför den indonesiske presidenten med sådan frenesi engagerat sig för att erövra Malaysia. Det finns ingen anledning att betvivla, att han är i god tro, när han betraktar detta som en "imperialistisk bas". Men viktigare är, att det för honom är nödvändigt att förhindra, att hans egna folk få ett jämförelsematerial i sin närhet. Malaysias ekonomiska blomstring är för Sukarno mer än en påle i köttet, den är ett hot mot hans personliga ställning. Den visar hans landsmän att det med ett av jordens rikaste länder till förfogande icke är nödvändigt att leva i ekonomisk misär. Malaysia visar också, att man ej behöver leva under ständiga eruptioner av fanatisk nationalism och finna sig i excesser i grov demagogi. Alltså måste åskådningsexemplet på andra sidan sun-det bort. Ganjang Malaysia!

Svensk ryktbarhet

Det kan kanske vara lämpligt att sluta med några ord om *Sverige*. Vårt land har utrikespolitiskt sett under det gångna året framför allt i ett avseende låtit tala om sig. Det har begagnats som argument i den brittiska valkampanjen och den tyska politiska debatten. De brittiska och tyska socialisterna ha pekat på att Sverige styrts av deras partivänner i en mansålder och likväl har Europas högsta levnadsstandard. Detta har gjort en viss verkan till följd av okunnigheten om vårt land i synnerhet i Storbritannien.

På sistone har man emellertid i utlandet börjat inrikta strålkastarljuset på Sverige och därvid upptäckt en del av dess problem. Hur är det möjligt, att ett land, som icke bombarderats under kriget, har trä som råvara och pengar i tillräcklig mängd, ej kunnat lösa bostadsproblemet? En del utlänningar ha kommit fram till att det måste bero på den politik, som förts. Än mera förvånad har man likväl blivit utomlands inför skådespelet av ett litet land, som måste bygga på kvalitet, men likväl sänker sin bildningsstandard genom olämpliga, doktrinära "reformer" inom skolväsendet. Vi ha förvisso alla möjligheter att vinna ryktbarhet på detta område — he-rostratisk ryktbarhet.